

rintot kaptak. (Egy konkrétan érzékelhető példa kedvéért számoltam ki, hogy az érdekeltség-növelő, valamint az ODR-támogatás a tatabányai megyei könyvtárban 2003-ban a teljes állománygyarapításra fordított összeg 26%-át, *csak* a könyvbeszerzésre vonatkozóan pedig a 34%-át jelentette.) A könyvtárak közvetlen állami támogatása dokumentumbeszerzésekre 2003-ban összesen tehát 427 milliót tett ki.

A könyvvásárlási állami támogatások, hozzájárulások – jóval súlyosabb – kosarát a pedagógusok, valamint a közgyűjteményi és közművelődési szakalkalmazottak (könyv, cédé és hasonló dokumentumok) vásárlási kedvezményei jelentik. A pedagógusok – 2003-ban – ezen a jogcímen összesen 2 milliárd 16 millió forint állami támogatást kaptak (ezen kívül még 186 392 000 forintnyi nem államit is), a szóban forgó közalkalmazottak pedig 250 milliót váltottak be. Ez a két tétel összesen – a nem államit nem számítva – 2 milliárd 266 millió forint.

S ha „kasszát csinálunk” 2003-ról, összesítésként azt kell rögzítenünk, hogy az állami mecénatúra nagysága a könyvek megjelenésének a támogatására (NKA+MKA) 723 millió 400 ezer volt, míg – ugyanebben az évben – a könyv(és cédé- stb.)vásárlás támogatására (könyvtáraknak + pedagógusoknak és egyéb közalkalmazottaknak) 2 milliárd 266 ezer forint jutott. E két fő tétel együtt: 2 milliárd 989 millió 400 ezer forint. Kerekítve: 3 milliárd.

Nem tisztzem minősíteni a fent vázolt alaphelyzetet; véleményemet mindenestre elmondom. Azt nevezetesen, hogy ennek a rendszernek a legérzékenyebb pontja – nyilvánvalóan, tehát nem valamiféle könyvtárosi sovinizmus tükrében – a *könyvtárak állami támogatása*. Őszintén becsülöm az NKÖM könyvtári osztálya (főosztálya) szakmai küzdelmeit ennek a mai helyzetnek a kialakításában és stabilizálásában (láthattuk a példát: *számottevő* hányadát teszik ki az innen fakadó források a támogatási körbe bevont könyvtárak állománygyarapítási összegének); éppen ezért azt mondom, hogy a *további* fő irányt is e célpont felé kell(ene) meghatározni. Azért, hogy ha majd a hazai kulturális élet meghatározó pozícióban lévő döntéshozói továbbgondolják a könyv- és könyvtártámogatások rendszerét, *könyvtár központú* szisztémában gondolkodjanak (s elsősorban oda rendeljék a milliárdokat a ma meglévőkhöz túl), és ne az önös

érdekű, kétes értékű – jóllehet vonzóan hangzó –, ám a könyvtárosoknak nem tetsző esetleges koncepciók felé billenjen el a figyelmük. (S e ponton természetesen nem a közszolgák vásárlástámogatásának a helyességét kérdőjelezem meg.)

Egyszerűen fogalmazva: a magyar könyvtárak – kicsik és nagyok egyaránt – kapjanak *lényegesen* megnövelt *közvetlen* állami támogatást – *állománygyarapítási* célokra. Mivelhogy – a közérdeket tekintve – ez a gyakorlat (lenne) a legegyszerűbb, a leghasznosabb, a leghatékonyabb és a leginkább igazságos is.

Monostori Imre

Javaslat

a minőségi magyar könyvkiadás támogatására, a magyarországi és a határon túli magyar könyvtárak állománygyarapítási keretének növelésével

A színtiszta piaci viszonyok között működő magyar könyvkiadás és -kereskedelem hosszú távon csak úgy képes megőrizni minőségi összetételét, a nyelvterület kicsinysége okán csupán kis példányszámban kiadható és forgalmazható eredményeit, ha a hozzánk hasonló léptékű, kis nyelvterületű európai országok gyakorlatához hasonlóan a meghatározó könyvtárak könyvbeszerzési keretét az állam a jelenleginél sokszorta nagyobbá teszi.

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma (NKÖM) Könyvtári Főosztályától kapott adatok szerint, az iskolai könyvtárakat nem számítva, a magyarországi könyvtárak éves könyvbeszerzési kerete alig haladja meg az 1 milliárd 500 millió forintot, s ezen összegnek is több, mint a fele a külföldi könyvek, illetve folyóiratok megvásárlására fordítódik. Az elmúlt esztendőben a több, mint 56 milliárd forintos összforalmú magyar könyvtermésből tehát könyvtáraink csupán 700–800 millió forint értékben voltak képesek magyar szerzők könyveit megvásárolni!

A hozzánk hasonlóan kis nyelvterületű nyugat-európai, elsősorban skandináv országok gyakorlatához hasonlóan a nemzeti kultúra szempontjából fontos műveket: kortárs és klasszikus szépirodalmi alkotásokat, a magyar szerzők tu-

dományos és szakkönyveit, az oktatásban használatos referenciakönyveket meghatározott példányban az államnak kellene megvásárolnia a könyvtárak számára. Ez a metódus, azaz a minőségi művekre koncentráló garantált könyvvásárlás nem egyes kiadói műhelyeket támogat, nem avatkozik be a piac természetes konkurenciájába, hanem azt teszi lehetővé, hogy a kis példányszámban előállítható, értékes művek kiadhatók, mindenki számára hozzáférhetővé váljanak.

Az ún. „skandináv modell” hazai alkalmazásával az állam minden esztendőben kétezer (gondosan kiválasztott) címből nyolcszáz-nyolcszáz példányt a kiskereskedelmi árréssel csökkentett áron megvásárolna a legfontosabb hazai és határon túli magyar gyűjtőhelyek számára. (2003-ban Magyarországon 9205 új könyvcím jelent meg 32 627 000 példányban.) E garantált állami felvásárlással évente 1 600 000 példány válna hozzáférhetővé mindenki számára a központi, regionális, intézményi és oktatási könyvtárakban. Ennek költsége évi 3,2–3,5 milliárd forintot tenne ki. (Csupán összehasonlításként: a magyar kultúra, tudomány eredményeit átfogó módon tükröző, a magyar értelmiség számára a legfontosabb megnyilatkozási és egzisztenciális terepet jelentő, a kulturális területek között egyedül piaci viszonyok között működő könyvkiadás fenti léptékű támogatása – a könyvtári rendszeren keresztül – ugyanannyiba kerülne, mint egyetlen magyar színház, a Nemzeti Színház, s feleannyiba, mint a Magyar Állami Operaház egy éves állami támogatása.)

Az javasoljuk, hogy a művek kiválasztására a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma égisze és irányítása alatt szerveződjön testület, amelybe egy-egy tagot delegáljon a Magyar Tudományos Akadémia, az egyetemek képviselőiben a Rektori Konferencia, a magyar könyvkiadás képviselőiben a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése, és delegáljanak egy tagot az írószervezetek. Minthogy állami pénz elosztásáról születik döntés, az NKÖM három tagot küldjön a testületbe, és a testület elnöki posztját is az államigazgatás képviselője töltsen be.

Ez a minőségi könyvkiadást kivételes hatékonysággal támogató modell (mely a skandináv országokban évtizedek óta eredményesen működik) oly módon segíti tehát az alkotókat, az értékes műveket megjelentető műhelyeket, hogy

nem avatkozik be a piac természetes folyamatába, nem függ különböző összetételű, a könyvtármogatásról döntő kuratóriumok szubjektivitásától, hanem mindenekelőtt a fogyasztókat segíti, a könyvtárakon keresztül mindenki számára elérhetővé teszi a nemzeti kultúra szempontjából alapvető fontosságú műveket.

Országos könyvtári napok

Az Informatikai és Könyvtári Szövetség (IKSZ) – összefogva az ország legkülönbözőbb könyvtáraival és a Magyar Könyvtárosok Egyesületével (MKE) – ebben az évben is elindította az országos könyvtári napokat. A rendezvénysorozat szlogenje sem változott: *Összefogás a könyvtárakért – összefogás az olvasókért*.

Már hagyományosan a Magyar Rádió Gordiusz Szerkesztősége által szervezett egész napos műsorfolyam, a *Könyves vasárnap* utáni hétfőn, október 11-én megtartott konferencia nyitotta az események sorát. A helyszín a százéves jubileumát ünneplő Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (FSZEK) volt, amelynek ún. arany termét zsúfolásig megtöltötték az érdeklődők.

A téma – a könyvtárosképzés ma és holnap – rendkívül aktuális, hiszen amellet, hogy már hosszú ideje igyekeznek a szakma és a képző intézmények elkötelezett képviselői összehangolni a felsőoktatási követelményeket a munkaadók elvárásaival, a bolognai folyamathoz való csatlakozásunk jelentős változásokat indukálhat a könyvtárosképzésben.

A Fővárosi Önkormányzat Kulturális Bizottsága elnökének, *Körmendy Ferencnek* az üdvözlő szavai után *Fodor Péter*, az IKSZ elnöke és az ünneplő házigazda intézmény, az *Év Könyvtára* címet elnyert FSZEK főigazgatója azzal nyitotta meg az ülést, hogy alaposan végig kell gondolni a képzés szerkezetét, tartalmát, valamint a „felvevő piac”, a könyvtárak igényeit. Nem biztos, mondta, hogy ez a piac elég széles a tizenegy képzőhelyről kikerülő diplomásoknak. A könyvtári rendszer ésszerűsítésének szükségességét is hangsúlyozta. Jobb, ha ezt szakmai megfontolások alapján, magunk kezdeményezzük, mint ahogy a FSZEK hálózatának átszervezésekor is történt, aminek jogosságát az eredmények messzemenően igazolják.